

ÖÜLKEMİZDE VE AVRUPA BİRLİĞİNDE İŞÇİ SAĞLIĞI UZMANLIĞINA YENİ YAKLAŞIMLAR

DR. YILDIZ BİLGİN*, DR. HALDUN
SİRER**, DR. SERVER SARICA***

Konuya Giriş :

Asrımızın başlarında Avrupadaki endüstriyel gelişim , bu alanda çalışan hekimlerde o güne kadar öğrendikleri tıp bilgilerinin , işçilerde ortaya çıkan pek çok hastalıkta yeterli olmadıklarını , bir takım ayrıcalıklar göstermelerini görmeleri ; İşçis Sağlığı düşünüsünün başlangıcı olmuştur. Genellikle bu alanda çalışan içhastalıkları uzmanları kalp-akciğer hastalıkları , çeşitli habis tümörlerin , cilt hastalıklarının bazı işlerde çalışan işçilerde çok sık rastlandığını ve özellikle madenlerde , demir çelik endüstrisinde çalışan işçilerin erken yaşlarda hastalanarak öldüklerini gözlemişlerdi . Başlangıçta içinde buldukları hastahanelerin ve o günkü laboratuvarların yeterli olmadığı ortaya çıkmış ve yine çalışma ortamı olan fabrikalardaki durumlarında ölçülmesi gerekmişti. İşte bu gereksinim kendine özgü bir takım kuruluşların ortaya çıkmasını sağlamıştı. İtalya da milano da clinica del lavoro , almanya da berlinde , ingilterede Londra da ve Fransada Paris teki ilk Enstitüler böyle kurulmuşlardır. (1911 ve 1912 lerde .) Bu ilk enstitüler bence İşçis Sağlığı uzmanlığı fikrinde başlangıcı olmuştur. Bu yıllarda ve 2. Dünya savaşında genellikle İç Hastalıkları ve pratisyen hekimlerin yürüttüğü bu çalışmaların 1960-1970 yıllarında bu alanda deneyimli hekimlerin yanında çalışan diğer hekimleri eğitmeleri yani bir nevi sertifikalı hekimleri ortaya çıkarmıştır. Bununla beraber , 1970 lerde İtalya İngiltere , Fransa ve hatta Almanyanın bazı Üniversitelerinde İşçis Sağlığı eğitiminin ayrı bir uzmanlık dalı olduğunu görüyoruz.

Yukarıda çok özet olarak tarihçesini sunduğumuz İŞÇİ SAĞLIĞI günümüzde çok önemli bir sağlık hizmeti olduğu kadar , yani çalışan insanlarımızın sağlığı , mutluluğu olduğu kadar , ülke endüstrisinin can damarını teşkil eden verim ve maliyet konularında da önem taşımaktadır. Bu bakımdan bu çok önemli konunun ülkemizde de artık zorunlu yerini almasını göz önüne alarak sizlere sunmayı uygun bulduk.

TÜRKİYEDE İŞÇİ SAĞLIĞI ÇALIŞMALARI VE UZMANLIK DALI.

Genç endüstrisini kurmaya çalışan ülkemiz daha 1946 yılında İ.S.K. kurmuş ve işkazaları ve meslek hastalıkları sigortası uygulamasına geçmiştir. 1950 den itibaren hastalık ve diğer sigorta kollarının uygulanmaya konması , işkazarının kolaylığı nedeni ile gelişmesine karşın meslek hastalıkları konusu bir kenarda adeta kaderine terk edilmiştir. Bu arada 1960 larda SSK bazı hekimler (Dr. Erer , Dr. Tonguç , Dr. Lostar) bu konuyu ortaya atmak istemişlerse de SSK yönetimi buna pek iltifat etmemiştir. Çalışmalar bireysel kalmıştır , 1965 Yılında Çalışma Bakanlığı ilk ENSTİTÜ olan İSGÜM.ü kurmuştur. Finansmanı SSK tarafından yapılan bu Enstitüden kurtulmak için SSK Bu konuyu kendi si yapmak ihtiyacını duyması üzerine SSK DA İlk ciddi Meslek hastalıkları çalışmaları başlatılmıştır. İlk önceleri fabrikalar , işçiler , sağlık istasyonları , dispanserler ve hastahaneler arasındaki işçis Sağlığı , işkazaraları ve meslek hastalıkları ilişkileri ortaya çıkarılmak üzere TUM-SAB projesi adında bir proje uygulanmasına geçilmiştir . İSGÜM ve SSK da çalışan ve konunun sıkıntısını çeken DR. İsmail Topuzoğlu (İSGÜM md.) , Dr. Engin Tonguç (Ankara SSK) ve arkasından Dr. Haldun Sirer (İstanbul SSK) Bu konuyu gönüllü olarak yüklenmişler ve bu çalışmaların sonucu Ankara ve İstanbulda birer meslek hastalıkları kliniği ve arkasından da Dr. Tongucun SSK da unutulmaz gayreti ile ANKARA da 100 yataklı ve İSTABUL Kartalda 300 yataklı birer meslek hastalıkları hastahanesi kurulmuştur. Ve ilk defa bu hastahanelerde ciddi bir işçis Sağlığı eğitimi ve uygulaması birlikte götürülmiye başlanmıştır. SSK YÖNETİMİ bundanda memnun kalmamıştır. TUM Uzmanlık dallarında eğitim veren SSK , Nedense ülkede henüz olmiyan ve yasal olarak yürütmekle zorunlu olduğu işkazaraları ve meslek hastalıkları sigortası uygulayıcısı olmasına rağmen bu konu hakkında ne işverenlerden ve nede işçilerden bir talep gelmiyor diye göz ardı etmiştir. ✕

X 1980 li yıllarda yine bir avuç insanın uğraşı sonucuda bu kez Sağlık Bakanlığında bu konunun gündeme getirilmesi ne çalışılmıştır. Burada istenilen pratisyen hekimler için 2 yıllık bir ihtisas süresi idi. O tarihlerde 20 yakın İtalyan Üniversitesinde bulunan işklinikleride 2 yıllık bir uzmanlık eğitimi yapılmakta idi. Eğer Bakanlık uzmanlık tüzüğüne bunu koysa idi. SSK elindeki oldukça gelişmiş, kendine özgü laboratuvarları kurulmuş meslek hastalıkları klinik ve hastahanelerinde bu uzmanlığı kolaylıkla yapabilecekti.

Sağlık Bakanlığı bu konuyu kabul etmedi. Yalnız iç hastalıkları ve toplum sağlığı uzmanlarına 1 yıl ileri uzmanlık dalı olarak iş ve meslek hastalıkları ileri uzmanlığını koydu. Bu tüzükte birde ek madde vardı. herhangi bir ileri uzmanlık dalında 10 çalışma ,araştırma ve neşriyat yapan hekimlere ,bu durumlarını tevsik etmek şartı ile ,ileri uzmanlık dalı diploması verilebilecekti. Bu madde Üniversitelerde bulunan kardioloji, nefroloji, allerji ve hematoloji hocaları için konmuştu. Çünkü bu hocalar bu bilim dallarının eğitim görevlileri olmasına karşın hepsi Dahiliye profesörleri idi. Büyük bir burukluk yaratan bu karar İşçis Sağlığına 4 uzman kazandırdı. bundan sonrada İç hastalıkları ve Toplum sağlığı uzmanları için bu uzmanlığı verecek kuruluşlar SSK nın elinde olduğu halde uygulanmaya konmadı, Aradan 15 yıl geçti Uzmanlık tüzüğü yeniden değişiyor .Bu kezde İşçis Sağlığı ve meslek hastalıkları uzmanlığını yine ileri dal olarak taslağa koydular. Bu kezde uzmanlığı yalnız içhastalıkları uzmanları olarak kabul ettiler. Toplum sağlığı uzmanlarına bu hakkı tanımadılar. Tüzük taslağından çıkardılar.

Tüm bu uğraşlar olurken uzun yıllar ne işçi ve nede işveren temsilcilerinde ve nede İşçis Sağlığı ile ilgili Çalışma bakanlığından hiç bir ses duyulmadı. Bu arada haklarını yemeyeyim. Çalışma Bakanlığı hekim olmıyan emekli işgüvenliği müfettişlerine " işçis sağlığı ve işgüvenliği " uzmanı adını veriverdi. Bu kezde Tabib odalarından bir itiraz gelmedi.

DIŞ ÜLKELERDE İŞÇİSAĞLIĞI UZMANLIĞI

Şimdi de acaba yukarıdaki bizdeki gelişmeler sürerken Dış Ülkelerde durum nasıldı. Avrupanın endüstrisi gelişmiş ülkelerinde daha 2. Dünya savaşının sonunda yataklı ve yataksız Enstitüler açılmıya ve açık olanlarda endüstrinin gelişmesine paralel olarak geliştirilmiye başlandı. İLO ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda İşçi sağlığı ve işgüvenliği standardize edilmiye başlandı. Bu kuruluşların yataklı olanlarına işklinikleri veya Meslek Hastalıkları Hastahaneleri adı veriliyor. yatasız olanlarına da sadece İşçis Sağlığı Enstitüsü deniyordu. Bu kuruluşlar yalnız ileri endüstrisi olan ülkelerde değil tüm 3. dünya Ülkelerinde dahi açılmıştı.

İşçis Sağlığı bir uzmanlık dalı olarak avrupada daha 1960 lardan itibaren mevcuttu. 1973 lerde İtalyada bu ihtisas 15 üniversitede veriliyordu. Çok ta pratik bir uygulamaya yapılıyordu. Genellikle işyerinde çalışan işyeri hekimleri bu uzmanlığa almıyordu. İşyeri hekimi uzmanlık yapacağı yakın bir Üniversitenin işklinikliğinin I eğitimcisi tarafından denetlenerek çalışıyordu. finansman fabrikaca yapılıyordu. 1.5 yılın sonunda işyeri hekimi işklinikliğine almıyor ve 6 ay da klinikte kalıyor. çok çeşitli meslek hastalıklarını, iş hijyeni, işpsikolojisi, işfiziği v.f çeşitli fonksiyon laboratuvarlarının çalışmalarına katılıyor ve sonunda da ciddi bir sınavla uzman oluyordu. Tüm bu süre içindedeki işini kaybetmiyordu. Bu uygulamanın hem çok sayıda uzmanın kadro sıkıntıları olmadan eğitimi sağlanıyor ve hemde İtalyan endüstrisine BU ENSTİTÜ ler tarafından önemli, bilimsel katkılar sağlanıyordu

Diğer Avrupa ülkelerinde ise 2 yıllık eğitimler rotasyonlar halinde yapılıyordu. Her ülke kendi gereksinimine göre oldukça iyi sistem uyguluyordu.

BU GÜNKÜ DURUM VE AVRUPA BİRLİĞİNİN İŞÇİSAĞLIĞI HAZIRLIKLARI

X Bu gün için avrupa da işçis sağlığı bir anabilim dalı olarak kabul edilmiş bir durumda. Gerek Avrupa Birliğine dahil Ülkeler veya Nordik Ülkeler, mütakbel Üye ülkelerin hemen hepsinde Uzmanlık süresi 4 yıl. Almanya, Avusturya da resmi

lık yok. Üniversitelerde uzun yıllardır yapılıyor.

Genellikle tüm Ülkelerde genel sağlık hizmeti ile Sağlık Bakanlığı, İşçis Sağlığı ile Çalışma , Sosyal hizmet veya Sosyal Düzen Bakanlıkları yetkili Üniversiteler tamamen özerk. İngilterede bazı Üniversitelerde toplum sağlığı ile birlikte. Bizde olduğu gibi. Bazıları tamamen İşçis Sağlığı özerk. Amerikada biraz daha değişik genellikle İşçi ve Çevre sağlığı (occupational and environmental health) uzmanlığı şeklinde. Uzmanlarada O.E.H. uzmanı adı veriliyor. Sürede 7 yıla kadar çıkıyor.

Eğitimin ilk 2 yılı genellikle bir genel pratisyenlik eğitimi şeklinde . örneğin işçis Sağlığı ile ilgili tıp dalları. İlk yardım, Kardiyoloji, Pnomoloji, dermatoloji, K.B.B. ,Göz, Toksikoloji vb..

İkinci 2 yıl tamamen kliniklerde geçiyor. Meslek hastalıklarını tanıyorlar. iş toksikolojisini , işhijyenini, psikotekniyi, işfiziğini, mesleki rehabilitasyonu, epidemolojiiyi, tıbbi istatistikler, işyerlerindeki saha araştırmalarını, işgüvenliği ni öğreniyorlar.

Ayrıca Tıbbın , teknik bilimler ve Hukuk yönünden uygulamaları , Mahuliyet değerlendirmelerini , İLO .WHO . anlaşma ve tasiye kararlarını ortam analiz datalarını öğreniyorlar (Not. Bu programlar halen SSK meslek Hastalıkları Hastahanelerinde aynen uygulanmaktadır.

Yukarıdaki 4 yıllık uzmanlık uygulaması ; İtalya , Fransa , İspanya ,Portekiz Hollanda . Belçika , Çek Cumh. , Polonya , İsveç, Norveç ,Fınlendiya ,uygulamıyor. İşin en enteresan tarafı bildiğimiz aksine perodik muayeneler ,rontgen ve laboratuvar incelemeleri Kuzey Ülkeleri İsveç ,Norveç, İngiltere, USA., Belçika ve diğewr bazı ülkelerde yeteri kadar iyi değil. İtalya .Fransa, İspanya , Çek Cum. , Polonya durumlarının çok iyi olduğunu söylüyorlar.

Şimdi birazda AVRUPA BİRLİĞİ Ülkeleri bu konuda nasıl bir hazırlık içinde .

BİZİM TANIMLAMAMIZA GÖRE İŞÇİ SAĞLIĞI UZMANLIĞI

2 Ayrı bölümde yapılıyor.

1. İlk bölüm Genel Hastahanelerde yapılıyor . Süresi 2 yıl . sonunda bir sınav ve sertifika alınıyor. Bu sertifikayı almıyan kimse 2. ci bölüme devam edip İşçis Sağlığı uzmanı olamıyor.

Genel pratisyenlik	Genel tıp	Kardiyoloji
Diyabet-endokrinoloji	Gastroenteroloji	Nefroloji
Göğüs hastalıkları	Klinik farmakoloji	immunoloji
Dermatoloji Allerji	Medikal onkoloji	nisaie
Enfeksion hastalıkları	Noroloji	Romatoloji
Kaza ve Acil	Genel Cerrahi	Otolarengoloji
Noroşirürüji	Oftalmoloji	Travma ortop.
Uroloji	Psikiatri	Rehabilitasyon

(Çok geniş ve mültidisipliner bir rotasyon uygulaması)

2. bu bölümde ise Genel İşçis Sağlığı eğitimi yapılır.

- Mesleki sağlık zararları İşe uyumluluk ve maluliyet değerlendirmeleri
- İletişim iç ve dış Araştırma metodları
- Yönetim Bütçe İşçis Sağlığı yasaları ve etik
- Çevre Sağlığı Sağlık beklentileri çalışan insanın ana sağlık risk.
- İşçis Sağlığının prensipleri İşçis Sağlığı servislerinin durumları ve çalışmaları
- Sağlıkta çalışma etkisi (meslek hastalıkları , tam, ayırım)
- Ruh sağlığı ve meslek hastalıkları
- Klinik işçi sağlığı
- Mesleki işgüvenliği ve işhijyeni
- mesleki toksikoloji
- Bilgi kaynakları ve kompüter kullanımı
- Epidemoloji ve istatistik
- İşçi sağlığı yasaları
- İşçis Sağlığı Çevre sağlığı ve Halk sağlığı
- İşyerlerinin tanınmaları , akım şemaları
- Saha taramaları
- ambulatuvar sistem